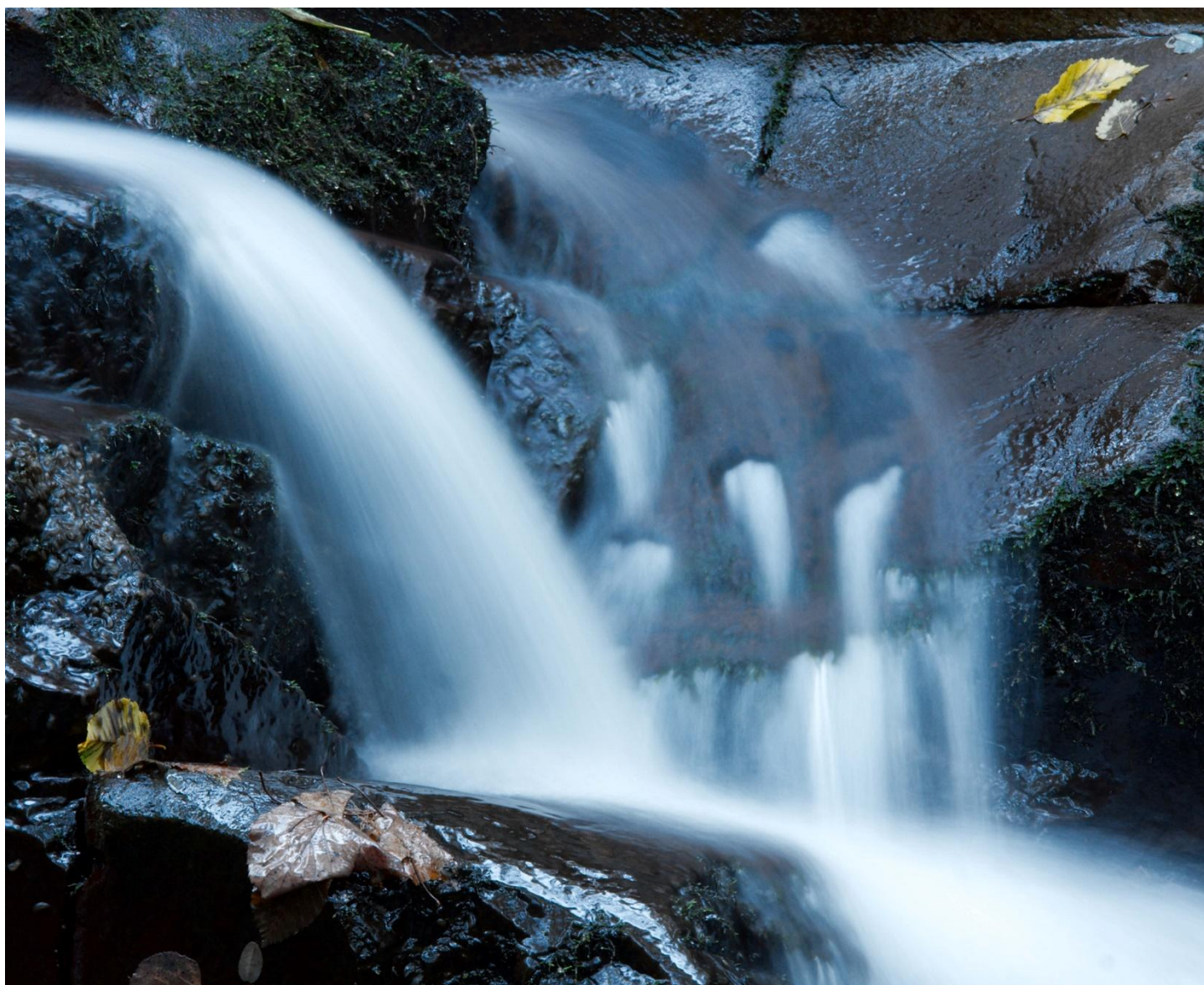

Norsk Vann

► **C20/2025 Søknad om utslippstillatelse for kommunalt avløpsvann fra store tettbebyggelser**

Hjelpemiddel til kommuner og selskaper som skal søke om utslippstillatelse hos statsforvalteren

Oppdragsnr.: 52503511 Dokumentnr.: 1 Versjon: C01 Dato: 2025-11-14

Veiledning - Søknad om utslippstillatelse av kommunalt avløpsvann

Hjelpemiddel til kommuner og anleggseiere som skal søke om utslippstillatelse hos statsforvalteren

Oppdragsnr.: **52503511** Dokumentnr.: **1** Versjon: **C01**

Oppdragsgiver: Norsk Vann
Oppdragsgivers kontaktperson: Arne Haarr
Norsk Vann rapport nr.: C20-2025
ISBN-nummer: 978-82-414-0503-7
Rådgiver: Norconsult Norge AS, Kjørbo
Oppdragsleder: Mari Helgestad
Fagansvarlig: Ingrid Sjølander
Andre nøkkelpersoner: Bjarne Paulsrud

Rapporten inngår i Norsk Vanns C-rapport serie og er utarbeidet av Norconsult for Norsk Vann. Rapporten er en del av prosjektet Kompetanseløftet nitrogenfjerning hvor Norsk Vann fikk innvilget midler fra Miljødirektoratet i 2025 under ordningen *Tilskudd til nitrogenfjerning fra avløpsreanseanlegg innenfor Oslofjordens nedbørfelt*.

C01	2025-11-14	Rettet etter kommentarer fra Norsk Vann	IngSjo/BjaPau	IngSjo/BjaPau	MAHELG
B03	2025-11-04	Rettet etter kommentarer fra Statsforvalteren	IngSjo/BjaPau	IngSjo/BjaPau	MAHELG
B02	2025-10-10	Rettet etter innspill fra Statsforvaltere	IngSjo/BjaPau	IngSjo/BjaPau	MAHELG
B01	2025-09-11	Foreløpig versjon for utsendelse til deltakere på høringsmøtet 22. september 2025	IngSjo/BjaPau	MAHELG	MAHELG
A01	2025-09-09	Intern gjennomgang	IngSjo/BjaPau	IngSjo/BjaPau	IngSjo/BjaPau
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

► **Sammendrag**

Arbeidet med å utarbeide en søknad om utslippstillatelse som statsforvalteren skal behandle kan være omfattende og faglig krevende. Målet med denne rapporten er å tilby et hjelpemiddel til kommuner og selskaper som skal i gang med søknadsprosessen. Rapporten inkluderer informasjon om når og i hvilke tilfeller det må søkes om tillatelse til utslipp, hvilke opplysninger som må inngå i søknaden samt aspekter det er viktig å være oppmerksom på når man søker.

Statsforvalteren setter rensekrav og utslippsgrenser ut fra størrelsen på tettbebyggelsen, estimerte utslippsmengder og hvilke miljøeffekter utslippene vil ha. En riktig beregning av størrelsen på tettbebyggelsen og en god resipientvurdering er derfor en grunnleggende del av en søknad. I tillegg skal avgjørelsen til statsforvalteren vurderes ut ifra andre ulemper og fordeler tiltaket måtte ha. Veiledning til slike beregninger og vurderinger gjennomgås i rapporten.

Rapporten baserer seg i stor grad på innhentet informasjon fra statsforvaltere, samt erfaringer og råd fra kommuner og selskaper som har søkt om og har fått en ny eller revidert utslippstillatelse.

► Innhold

1	Innledning	5
1.1	Bakgrunn for rapporten	5
1.2	Bruk av rapporten	5
2	Rammer rundt søknad om utslippstillatelse	6
2.1	Forurensningsloven	6
2.2	Forurensningsforskriften	6
2.3	Naturmangfoldloven og vannforskriften	6
2.4	Revidert avløpsdirektiv	6
3	I hvilke tilfeller må man søke om utslippstillatelse?	8
3.1	Ved etablering av nytt avløpsrenseanlegg	8
3.2	Ved endringer i eksisterende tillatelse	8
3.3	Ved endring av forurensningsmyndighet	8
3.4	Ved nye forutsetninger for tillatelsen	9
3.5	Midlertidig tillatelse til utslipp av avløpsvann med lempeligere rensekrav	9
	17	
5	Hva søkes det om	18
5.1	Hvilken pe-ramme for utslipp søkes det om?	18
5.2	Rensegrad og antall prøver	18
5.2.1	<i>Minimumskrav</i>	18
5.2.2	<i>BOF₅, KOF_{CR}, nitrogen og fosfor</i>	19
5.2.3	<i>Tungmetaller og organiske miljøgifter</i>	19
5.2.4	<i>E. coli</i>	19
5.2.5	<i>Begrunnelse for foreslåtte krav</i>	19
5.3	Krav til støy og lukt	20
5.4	Frist for evt. skjerpede/nye krav	20
6	Saksgangen	22
6.1	Saksbehandlingstid	22
6.2	Gebyr for saksbehandlingen	23
6.3	Klage på tillatelse og/eller gebyr	23
6.4	Tillatelsene er tilgjengelige på norskeutslipp.no	23

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for rapporten

Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er gitt en tillatelse til dette. Denne sentrale bestemmelsen i Forurensningsloven medfører at alle avløpsrenseanlegg derfor må ha en utslippstillatelse for at utslippet skal være lovlig. Mange aldrende anlegg, behovet for å redusere tilførsler av nitrogen til Oslofjorden og nye og strengere krav i revidert avløpsdirektiv, fører til at det må bygges veldig mange nye anlegg i årene fremover. Disse må søke om en utslippstillatelse. Anlegg omfattet av kap. 12 og 13 i forurensningsforskriften må søke kommunen og anlegg i kap. 14 må sende søknad til statsforvalteren.

Tidligere var det selve avløpsrenseanlegget som fikk en utslippstillatelse fra statsforvalteren, men nå omfatter tillatelsen også tilhørende ledningsnett. Kommuner som ikke har et eget avløpsrenseanlegg, men fører avløpsvannet til et interkommunalt anlegg for behandling der, må derfor søke om en tillatelse som kun omfatter ledningsnettet.

Det er en omfattende jobb å søke om en utslippstillatelse. Den som søker om å forurense (søke om utslippstillatelse) har en stor og viktig jobb med å kartlegge, vurdere og dokumentere viktige forhold i forbindelse med søknaden, for å være sikker på at løsningen som velges gjør minst mulig skade på miljøet, og for at statsforvalteren har et godt grunnlag til å vurdere søknaden.

For å bedre tilstanden i Oslofjorden, er det nødvendig å redusere tilførselene av nitrogen fra kommunalt avløpsvann så raskt som mulig. Regjeringen opprettet derfor i 2023 en tilskuddsordning for å få til raskere planlegging og beslutninger i kommunene. Norsk Vann søkte i 2025 om støtte til prosjektet Kompetanseløftet Nitrogenfjerning, hvor et av delprosjektene var å utarbeide et hjelpemiddel til kommuner som skal søke om utslippstillatelse. Søknaden ble innvilget av Miljødirektoratet. Målet med å utarbeide et slikt hjelpemiddel, er at dette skal hjelpe kommunene til en bedre og mer effektiv søknadsprosess.

1.2 Bruk av rapporten

Det er en realitet at de ulike statsforvaltere i Norge har forskjellige krav til hvilken dokumentasjon som skal inngå i en utslippssøknad. Det anbefales derfor å ta kontakt med den aktuelle statsforvalter før man starter arbeidet med søknaden.

I denne rapporten er det valgt å ta utgangspunkt i den mest omfattende «ønskelisten» som presenteres av Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus (ØBOA) på deres nettsider, men det understrekes at andre statsforvaltere vil kunne ha et mindre behov for dokumentasjon.

Ellers anbefales det å se på nylig innsendte søknader som kan finnes på de respektive statsforvalteres nettsider når de legges ut der for offentliggjøring.

2 Rammer rundt søknad om utslippstillatelse

2.1 Forurensningsloven

Det er forurensningsloven som regulerer tillatelse til forurensning. Loven har blant annet til formål å verne det ytre miljø mot forurensning og iht. [§ 7](#) må ingen ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig (iht. [§§ 8](#) eller [9](#)) eller tillatt ([§ 11](#)).

Etablering av nye utslipp eller vesentlig økning av eksisterende utslipp av kommunalt avløpsvann er ikke omfattet av unntakene i § 8 eller § 9 og må ha en egen tillatelse hos forurensningsmyndigheten (jf. § 11).

2.2 Forurensningsforskriften

Forurensningsmyndigheten for avløp er delt mellom kommunen og statsforvalteren (forurensningsforskriften kapittel 13 og 14). Hvem som er myndighet, avhenger av den totale utslippsstørrelsen til tettbebyggelsen (nærmere beskrevet i avsnitt 4.1). For utslipp av kommunalt avløpsvann fra større tettbebyggelser etter kapittel 14 i forurensningsforskriften er statsforvalteren forurensningsmyndighet. Det vi si tettbebyggelser med samlet utslipp større enn eller lik 2000 pe til ferskvann, større enn eller lik 2000 pe til elvemunning eller større enn 10 000 pe til sjø.

[§ 36-2](#) i forurensningsforskriften gir en generell beskrivelse av hva en søknad om tillatelse etter forurensningsloven skal inneholde. Listen er veiledende, og statsforvalteren kan be om ytterligere opplysninger dersom det er nødvendig. Opplysninger som skal inngå i en søknad er nærmere beskrevet i kapittel 4.

Iht. [§ 14-4](#) skal statsforvalteren kun gi utslippstillatelse til avløpsanlegg som tilfredsstiller alle krav oppgitt i [§ 14-5](#) til [§ 14-14](#), det vil si krav til renseseffekt, utslipp, overvåking og drift for kapittel 14-anlegg. I en søknad om utslippstillatelse må disse kravene derfor beskrives og foreslås som minimumskrav. Minimumskravene for kapittel 14-anlegg er videre omtalt i avsnitt 5.2.1.

2.3 Naturmangfoldloven og vannforskriften

Utover minimumskravene, som settes ut ifra størrelsen på tettbebyggelsen, vil statsforvalteren kunne sette renseskrav og utslippsgrenser ut fra hvilke miljøeffekter utslippet vil ha. Her legges prinsippene i [naturmangfoldloven §§ 8-12](#) (om hvordan avløpsanlegget berører naturmangfoldet) og [Vannforskriften](#) (om hvordan avløpsanlegget evt. kan hindre oppnåelse av god kjemisk og økologisk tilstand i resipienten, eller forringe tilstanden) til grunn som retningslinjer.

Videre følger det av forurensningsloven § 11, femte ledd, at andre miljølemper (som kjemikalieforbruk, klimagassutslipp mm.) og fordeler (som samfunnsnytt, sirkulær økonomi mm.) skal tillegges vekt i avgjørelsen til statsforvalteren. Det er derfor viktig å også redegjøre for slike forhold i en søknad om tillatelse. Slike vurderinger omtales videre i avsnitt 5.2.5.

2.4 Revidert avløpsdirektiv

Som følge av revidert avløpsdirektiv må det forventes at flere avløpsrenseanlegg vil bli omfattet av direktivets krav og mange vil få nye og/eller strengere renseskrav. Virkeområdet til direktivet utvides til å omfatte tettbebyggelser med samlet utslipp større enn eller lik 1 000 pe, hvor disse tettbebyggelsene vil få krav om sekundærrensing. Dagens mulighet til å søke om lempeligere renseskrav (primærrensing), der det kan dokumenteres at utslippet ikke har skadevirkninger på miljøet, fjernes. Anlegg i tettbebyggelser fra 10 000 pe vil i tillegg kunne få krav om reduksjon av fosfor, nitrogen og mikroforurensninger hvis utslippet går til en

vannforekomst som er sårbar for disse stoffene. Anlegg fra 150 000 pe vil få krav om å rense for alle parameterne, samt få et høyere rensekrav.

Avløpsdirektivet trede i kraft i EU 1. januar 2025. Det er ikke avklart når eller hvordan direktivet vil bli implementert i norsk lovverk. Frem til implementering i norsk lov, skal statsforvalterne sette krav ut fra dagens regelverk.

3 I hvilke tilfeller må man søke om utslippstillatelse?

I alle tilfeller hvor man etablerer et nytt utslipp eller øker eksisterende utslipp av kommunalt avløpsvann utover nåværende tillatelse, må man søke om ny utslippstillatelse hos forurensningsmyndigheten. Andre endringer på avløpssystemet kan også medføre behov for endring av tillatelsen.

Statsforvalteren kan pålegge kommuner og selskaper om å sende inn søknad om ny utslippstillatelse dersom de ser at det er behov for det. Utover det, er det kommunen/selskapet selv som har ansvar for at rammene i tillatelsen er gjeldende til enhver tid og at den speiler virksomheten de driver, eller om det er behov for en ny eller endret tillatelse.

Tillatelsen må være på plass *før* det omsøkte utslippet etableres/økes/endres, og det er viktig å medregne behandlingstiden hos statsforvalteren i planleggingen av endringen på avløpssystemet sitt.

3.1 Ved etablering av nytt avløpsrenseanlegg

Ved etablering av nytt avløpsrenseanlegg (nytt utslipp) må anleggseier i forkant søke om utslippstillatelse. Søknaden bør sendes til statsforvalteren tidlig i planleggingsfasen slik at nødvendige miljøhensyn kan vurderes og innarbeides i prosjektet. Tillatelsen må senest være vedtatt før anlegget skal driftes, men det er en stor fordel at tillatelsen allerede er på plass før bygging av anlegget påbegynnes med tanke på dimensjonering av anlegget etter fremtidige krav. Se for øvrig kapittel 6 for mer informasjon vedr. saksbehandlingstid mm.

3.2 Ved endringer i eksisterende tillatelse

Allerede etablerte utslipp av kommunalt avløpsvann er også søknadspliktige dersom utslippsmengden økes utover det som tidligere er tillatt eller hvis det er planlagt nye typer utslipp. Dette kan for eksempel være aktuelt ved planlagte påkoblinger av store boligprosjekter eller planlagt påkobling av industri med betydelig påslipp til kommunalt nett (særlig utslipp med høyt innhold av organisk materiale). Andre endringer som kan være søknadspliktige er endring av utslippspunkt, endringer i renseprosess eller andre tekniske løsninger av betydning. Slike søknader vil være å anse som søknad om *ny* tillatelse for eksisterende anlegg.

Ved søknad om slike endringer av en eksisterende tillatelse, skal søknaden inneholde opplysninger om endringene og hvilke miljøkonsekvenser de kan ha, men her vil det variere hvor omfattende dokumentasjon som er nødvendig, og det anbefales å ta kontakt med den aktuelle statsforvalter.

3.3 Ved endring av forurensningsmyndighet

Dersom en tettbebyggelse vipper over grensen på 2000 pe til ferskvann, større enn eller lik 2000 pe til elvemunning eller større enn 10 000 pe til sjø, medfører det at gjeldende forurensningsmyndighet endres fra kommunen til statsforvalteren. En utslippstillatelse gitt etter forurensningsforskriften kapittel 13 vil likevel være gyldig frem til det har gått 10 år, selv ved overgang til kapittel 14. Dette innebærer at statsforvalteren ikke har hjemmel til å kreve at kommuner/selskaper skal søke om ny utslippstillatelse før tillatelsen er 10 år gammel. Unntaket er dersom skaden eller ulempen ved forurensningen fra anlegget blir vesentlig større eller annerledes enn ventet da utslippstillatelsen ble gitt. I slike tilfeller har statsforvalteren mulighet til å oppheve eller endre vilkårene i tillatelsen i medhold av forurensningsloven § 18 første ledd nr. 1.

Et avløpsanlegg med utslipp over 50 pe, og som ligger innenfor en tettbebyggelse regulert etter kapittel 14, må forholde seg til kravene i forurensningsforskriften kapittel 14. Dette gjelder selv om anlegget har en gyldig tillatelse etter forurensningsforskriften kapittel 13. Det vil til enhver tid være det strengeste kravet som gjelder.

3.4 Ved nye forutsetninger for tillatelsen

Statsforvalteren kan når som helst oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse iht. [§ 18](#) i forurensningsforskriften dersom:

1. det viser seg at skaden eller ulempen ved forurensningen blir vesentlig større eller annerledes enn ventet da tillatelse ble gitt,
2. skaden eller ulempen kan reduseres uten urimelig kostnad for forurenseren,
3. ny teknologi gjør det mulig å minske forurensningene i vesentlig grad,
4. vilkårene i tillatelsen er unødvendige for å motvirke forurensninger,
5. de fordeler forurenseren eller andre får av at vilkår blir lempet på eller opphevet, er vesentlig større enn de skader eller ulemper det vil føre til for miljøet, eller
6. det forøvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Ved avgjørelser etter første og tredje ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil påføre forurenseren og de fordeler og ulemper endring eller omgjøring for øvrig vil medføre.

Videre kan en tillatelse tilbakekalles eller endres når det har gått 10 år etter at den ble gitt. Det presiseres at en utslippstillatelse **ikke** utgår etter 10 år, men at man har et mål om å be om en fornyelse for de tillatelsene som er eldre enn 10 år. Uansett gjelder en tillatelse helt til den blir avløst av en ny tillatelse eller den blir trukket tilbake.

3.5 Midlertidig tillatelse til utslipp av avløpsvann med lempeligere rensekrav

I forbindelse med ombygging eller oppgradering av eksisterende avløpsrenseanlegg kan det være behov for delvis eller full stans i renseprosessene på anlegget i deler av byggeperioden. I slike tilfeller må det søkes om en midlertidig utslippstillatelse med lempeligere rensekrav hos statsforvalteren.

For å få en slik midlertidig tillatelse forutsettes det at søkeren har gjort grundige vurderinger av hvorfor det ikke er mulig eller hensiktsmessig å opprettholde full drift av renseprosessene i byggeperioden. Eventuelle alternative løsninger som er vurdert, bør vises til i søknaden, inkludert fordeler og ulemper ved de ulike alternativene. I søknaden må det også tydelig fremgå hvilke kortvarige og langvarige konsekvenser utslippet vil ha på resipienten og evt. brukerinteresser.

4 Opplysninger som skal være med i en søknad om utslippstillatelse

Krav til innhold i en søknad om tillatelse til forurensing er listet opp i [forurensningsforskriften § 36-2](#). Utover disse generelle punktene, kan forurensningsmyndigheten gi utfyllende bestemmelser om søknadens form og innhold, og dersom det er nødvendig for behandlingen av saken, kreve ytterligere opplysninger enn de som er listet opp i disse punktene.

En stor del av opplysningene som skal inngå i søknaden er nøkkeltall om eget avløpssystem som kommunen eller selskapet i stor grad allerede sitter på og som dermed bare må samles inn og redegjøres for. I søknadsprosessen er det imidlertid også flere beregninger og vurderinger som må inngå som kan være mer tidskrevende, og som bør gjøres i en gitt rekkefølge.

Det er viktig å komme i gang med resipientovervåking/undersøkelser i den grad det er behov for det, altså dersom det ikke allerede foreligger tilstrekkelig informasjon om dagens tilstand i vannforekomstene til å kunne gjøre en resipientvurdering av det omsøkte utslippet (videre omtalt i avsnitt 4.4). I slike tilfeller kan det være nødvendig med prøvetaking og undersøkelser av resipientene over en lengre periode. Omfanget av resipientovervåkingen bør avklares med statsforvalteren og planlegges i god tid.

Videre vil flere beregninger/vurderinger som skal inngå i søknaden, være avhengig av andre beregninger/vurderinger og dermed ha en naturlig rekkefølge i søknadsprosessen. Det kan være fornuftig å starte med en beregning av størrelsen på tettbebyggelsen og renseanlegget i pe BOF₅ frem i tid, da det gir en mulighet til å beregne fremtidige utslippsmengder til resipientene. Utslippsmengder er videre en essensiell del av resipientvurderingen som må gjøres (hvor man ser om resipienten tåler det omsøkte utslippet i den omsøkte perioden). Basert på i hvilken grad resipienten tåler utslippet, kan søkeren foreslå passende rensekrav. Forslag til rekkefølge er vist i Figur 1. Beregninger, vurderinger og nøkkelinformasjon som skal inngå i en søknad om utslippstillatelse er beskrevet nærmere i dette og neste kapittel.

Figur 1. Forslag til rekkefølge på beregninger og vurderinger som skal inngå i søknad om utslippstillatelse

4.1 Informasjon om tettbebyggelsen

Når kommuner søker om tillatelse til utslipp av avløpsvann hos statsforvalteren, skal det søkes om samlet utslipp fra kommunens *tettbebyggelse* (evt. tettbebyggelser eller del av tettbebyggelse) med tilhørende ledningsnett og avløpsrenseanlegg. Interkommunale avløpsselskap skal sende inn egne søknader om utslipp fra sitt/sine avløpsrenseanlegg med evt. tilhørende avløpsnett (selskapets del av tettbebyggelsen).

I begge tilfeller er det *størrelsen på hele tettbebyggelsen* (ikke størrelsen på avløpsrenseanlegget) som setter rammene for hvilke minimumskrav alle avløpsrenseanleggene større eller lik 50 pe (BOF₅) innad i tettbebyggelsen får. En grunnleggende del av søknad om utslippstillatelse er dermed en beregning av størrelsen på tettbebyggelsen, dvs. summen av alt avløpsvann som oppstår i den geografiske avgrensingen til tettbebyggelsen, oppgitt i pe (BOF₅). Det presiseres at det bare er avløpsvann i kommunale ledninger som skal omfattes av disse beregningene, dvs. separate avløpsledninger som fører industriavløpsvann direkte til resipient, skal ikke inngå.

En tettbebyggelse defineres iht. forurensningsforskriften § 11-3 bokstav k som;

En samling hus der avstanden mellom husene ikke overstiger 50 meter. For større bygninger, som blokker, kontorer, lager, industribygg og idrettsanlegg, kan denne avstanden være inntil 200 meter til ett av husene i hussamlingen. Hussamlinger med minst fem bygninger, som befinner seg mindre enn 400 meter utenfor denne avgrensningen, skal også inngå i tettbebyggelsen. Avgrensningen gjøres uavhengig av kommune- og fylkesgrenser.

Dersom avløpsvann fra to eller flere tettbebyggelser, som nevnt i første ledd, samles opp og føres til ett felles renseanlegg eller utslippssted, regnes tettbebyggelsene som én tettbebyggelse.

Det gjøres oppmerksom på at denne definisjonen på tettbebyggelse kan bli endret ved implementering av det reviderte EU-direktivet i forurensningsforskriften, men inntil videre må denne definisjonen legges til grunn for alle utslippssøknader til statsforvalteren.

Størrelsen på en tettbebyggelse angis i personekvivalent, pe BOF₅, som er et mål på mengden organisk stoff i avløpsvannet. I forurensningsforskriften § 11-3 bokstav m er personekvivalent, pe, definert som:

Den mengde organisk stoff som brytes ned biologisk med et biokjemisk oksygenforbruk målt over fem døgn, BOF₅, på 60 g oksygen per døgn.

En innbygger i en tettbebyggelse vil normalt bidra med 1 pe per døgn. For andre kilder til utslipp av organisk stoff regnes bidraget fra disse om til antall pe ved hjelp av spesifikke verdier oppgitt i NS 9426.

4.1.1 Beregning av størrelsen til tettbebyggelsen

Geografisk avgrensning til tettbebyggelsen

For å beregne tettbebyggelsens utslippsstørrelse i pe (BOF₅), må man først få oversikt over tettbebyggelsens geografiske utstrekning. I søknaden bør avgrensningen også vises i et kart.

Kommunen kan selv lage slike kart ved å legge inn forutsetningene i forurensningsforskriften § 11-3 bokstav k om avstanden mellom bygninger, renseanlegg og ledningsnett (inkl. overføringsledninger) i ulike karttjenester.

Miljødirektoratet har også et egne kart ([Tettbebyggelser](#) og [Norgeskart](#)) som viser dagens utstrekning av tettbebyggelser, som kan benyttes og legges ved som informasjon i søknaden (mer informasjon om karttjenesten finnes her: [Miljødirektoratet - Kartkatalog](#)). Her må det imidlertid brukes skjønn og gjøre evt. korrigeringer ved behov.

Datasettet er laget av SSB som lager polygoner ut fra forurensningsforskriften § 11-3 bokstav k **første ledd** (avstand mellom bygninger). Videre slås polygoner sammen ut fra bokstav k **andre ledd** (overføringsledninger). Dette gjør SSB manuelt basert på informasjon fra Miljødirektoratet, statsforvalterne og kommunene. Dersom en overføringsledning som knytter to tettbebyggelser sammen til én, ikke er blitt registrert, blir tettbebyggelsene også vist som to separate tettbebyggelser, og dette er noe man må være obs på ved bruk av karttjenesten.

Videre er foreløpig ikke hyttetettbebyggelser registrert som tettbebyggelse i kartet. Tettbebyggelser som har hytter i randsonen, skulle derfor vært litt større enn det vises på kartet, og må evt. korrigeres av kommunen.

Beregning av pe i tettbebyggelser

Når man har fått oversikt over tettbebyggelsens geografiske utstrekning, kan man beregne tettbebyggelsens utslippsstørrelse i pe (BOF₅). Beregning av pe i tettbebyggelser skal gjøres etter norsk standard NS 9426 *Bestemmelse av personekvivalenter (pe) i forbindelse med utslippstillatelse for avløpsvann*. I følgende

avsnitt vises det til noen elementer det er fint å være obs på når man gjør beregningene i forbindelse med en søknadsprosess.

NS 9426 gir to metoder for å bestemme pe (BOF₅) i maksuke:

- Metode a) beskriver en omregning til pe utfra målte konsentrasjoner ved avløpsrenseanleggene (pkt. 4.1).
- Metode b) beskriver beregning av pe som gjøres på grunnlag av spesifikke verdier for mengde organisk stoff angitt som BOF₅ (pkt. 4.2).

I følge statsforvalterne er det metode b) som skal benyttes når tettbebyggelsens utslippsstørrelse i pe skal beregnes. Metode a) skal kun benyttes for å regne ut størrelsen på et avløpsrenseanlegg (belastningen på renseanlegget) (som for øvrig skal inngå i et eget punkt i søknaden og er videre omtalt i avsnitt 4.2.2).

Antall pe (BOF₅) i maksuke vil som regel variere en god del ved bruk av de ulike metodene og kan være en kilde til forvirring i søknadsprosessen. Årsaken til forskjellene er at metode a) baserer seg på faktiske verdier i innløpsvannet til renseanleggene og metode b) baseres seg på spesifikke verdier av hva som oppstår i tettbebyggelsen (teoretisk beregning). Likevel bør utfallet av metodene samsvare noenlunde ettersom mengden organisk materiale renseanlegg(ene) i en tettbebyggelse totalt sett *mottar*, i utgangspunktet, bør tilsvare mengden organisk materiale som *oppstår* i tettbebyggelsen (med mindre det er noen åpenbare grunner til at det skal være forskjeller).

For å få mest mulig riktige beregninger, er det viktig å være kritisk til bruk av metodikkene. Beregning av størrelsen av tettbebyggelsen gjøres ved å summere opp bidrag fra ulike kilder i tettbebyggelsen og bruke spesifikke verdier av mengde BOF₅, oppgitt i NS 9426. Når man summerer opp bidragene, er det viktig å ta høyde for maksverdier (gjennomsnittsdøgn i maksuke) fra de ulike kildene, altså bidrag fra besøkende og hyttebeboere i høysesonger, bidrag fra industri når de slipper på mest organisk materiale etc. Videre er det dog viktig å ta hensyn til *når* disse maks-bidragene oppstår og hvorvidt de oppstår samtidig eller på ulike tidspunkt i løpet av året. Det man skal komme frem til er den maksimale mengden avløpsvann (organisk materiale i avløpsvann) som potensielt kan produseres innenfor tettbebyggelsen samtidig. Da ikke alle kildene bidrar til maksverdier samtidig, blir det heller ikke riktig å summere opp alle maksverdiene, da det kan føre til en feilaktig stor tettbebyggelse. Et eksempel på dette kan være en tettbebyggelse som får et betydelig bidrag fra en studentbolig. Dersom studentboligen står tom i sommerferien når bidraget fra et hyttefelt er på sitt maksimale, blir det feil å summere disse bidragene. I bruk av standarden fordrer det dermed at kommunen bruker skjønn og egen kunnskap om når de forventer de største bidragene i egen tettbebyggelse.

Dersom størrelsen på tettbebyggelsen er betydelig mindre enn størrelsen på avløpsrenseanlegget (evt. summen av anleggene) i tettbebyggelsen, kan det tyde på at man av ulike årsaker ikke har fanget opp maksverdiene til de ulike kildene. Da kan det være riktig å justere størrelsen på tettbebyggelsen etter de faktisk målte verdiene i innløpet til renseanlegget (metode a), men man skal også være kritisk i bruken av metode a) i NS 9426 når man beregner størrelsen til avløpsrenseanlegg (som videre omtalt i avsnitt 4.2.2).

Størrelsen på tettbebyggelsen frem i tid

Når det søkes om ny utslippstillatelse, skal det søkes om forventet belastning minst 10 år fram i tid. Fremtidig størrelse på tettbebyggelsen og forventet utslipp må dermed også beregnes for dette tidsperspektivet.

Den fremtidige geografiske avgrensingen til tettbebyggelsen må da avgjøres, hvor vedtatte planer om ny bebyggelse eller ledningsnett/overføringsledninger i fremtiden må hensyntas. To forskjellige tettbebyggelser kan bli til én og samme tettbebyggelse hvis ny bebyggelse fører til at de to tettbebyggelsene kobles sammen

som følge av geografisk avstand eller hvis det er planlagt å etablere nytt avløpsnett/overføringsledninger som vil koble de to tettbebyggelsene sammen.

Utover geografisk vekst skal en beregning av tettbebyggelsens kommende utslippsstørrelse ta utgangspunkt i kommunenes forventning om endringer i mengde avløpsvann som vil bli produsert innad i tettbebyggelsen (med tanke på befolkningsvekst, utbygging, inn- og utpendling av sysselsatte, studenter og besøkende etc.), samt endringer i type avløpsvann som vil bli produsert. For sistnevnte kan særlig etablering eller nedleggelse av industri ha en stor innvirkning på mengden BOF_5 som slippes på avløpsnettet. En bedrifts planlagte endringer i egen prosess eller renseprosesser kan også føre til store forskjeller i bedriftens bidrag av organisk materiale ut på nettet.

4.2 Informasjon om avløpsrenseanlegg

4.2.1 Nøkkelinformasjon

I en søknad om tillatelse til utslipp må søkeren gi en beskrivelse av alle kommunens/selskapets avløpsrenseanlegg med utslipp større eller lik 50 pe som inngår i tettbebyggelsen det søkes tillatelse for.

Beskrivelsen må inkludere anleggenes beliggenhet, utslippspunkt og renseteknologi. Anleggenes dimensjonerende kapasitet i pe (BOF_5) og hydraulisk kapasitet i m^3/t må også oppgis. Dersom det planlegges noen endringer på avløpsrenseanleggene som vil påvirke kapasiteten i de påfølgende årene, må forventet kapasitet i minimum ti år frem i tid også angis.

4.2.2 Tilført belastning i pe (BOF_5) (avløpsrenseanleggets størrelse)

For å vurdere hvorvidt avløpsrenseanlegget/anleggene har tilstrekkelig rensekapasitet, må det redegjøres for anleggenes tilførte belastning i pe (BOF_5). Tilført belastning skal oppgis i gjennomsnittsuke og maksuke i dag og minst ti år frem i tid.

Tilført belastning i gjennomsnittsuke finner man ved å se på BOF_5 -analyser i innløpsprøvene til avløpsrenseanlegget i løpet av det siste året (evt. de 2-3 siste årene) og omregner gjennomsnittsverdien til pe (1 pe = 60 g BOF_5/d).

Tilført belastning i maksuken (= avløpsrenseanleggets størrelse) kan beregnes ved bruk av NS 9426, metode a) (pkt. 4.1). Iht. standarden skal dette gjøres ved å se på ukentlige målinger eller multiplisere gjennomsnittlig døgntilførsel i løpet av året med en f_{maks} -faktor (forholdet mellom maksuke og midlere døgntilførsel) og omregne til pe.

Hvilken f_{maks} -verdi man bruker vil ha stor betydning for hvilken størrelse renseanlegget vil få, og feil verdi gir derfor rom for feilkilder. Standarden legger opp til at man kan bruke veiledende verdier av f_{maks} *dersom det ikke finnes tilstrekkelig informasjon* om BOF_5 -verdier i innløpet til avløpsrenseanlegget. Dette gjelder for eksempel helt nye anlegg, eller anlegg som tar få døgnblandprøver av BOF_5 i løpet av året. For anlegg som har eksistert over flere år, kan anleggseier heller gjøre egne estimater av f_{maks} ved å se på forholdet mellom historiske verdier av maksuker og midlere døgntilførsel av BOF_5 i innløpet til anlegget.

I begge tilfeller må også egne vurderinger og kjennskap til avløpsvannet hensyntas når f_{maks} -verdien fastsettes. Dette inkluderer vurderinger av forventede svingninger i mengden organisk materiale i innløpsvannet og hvorvidt anlegget regner med å ha fanget opp maksverdier ved prøvetakingen.

For å estimere tilført belastning på avløpsrenseanlegget minimum 10 år frem i tid kan man justere dagens belastning etter forventninger om økte tilførsler til tettbebyggelsen i årene fremover (som beregnet iht. NS 9426 b)).

4.2.3 Utslipp til resipient

Fremtidige utslippsmengder av næringsstoffer og organisk materiale i det ferdig rensede avløpsvann er også en viktig del av søknaden, da det legger grunnlaget for vurderingen av utslippets påvirkning på resipienten (videre omtalt i avsnitt 4.4).

Mengdene BOD₅, KOD_{CR}, Tot-P og Tot-N som slippes ut fra avløpsrenseanlegget, må derfor oppgis for i dag og estimeres for årene fremover, gitt hhv. dagens og fremtidig omsøkt rensegrad. Mengdene angis både i kg/døgn (persentil verdier) og i tonn/år (middelverdier over året). Dersom man ønsker å vise til hvordan utslippet vil påvirke resipienten ved ulike rensegrader, beregnes utslippsmengdene per relevante rensegrad.

Økningen av utslippsmengdene frem i tid estimeres etter forventningen om økte tilførsler til avløpsrenseanlegget/tettbebyggelsen (som beregnet iht. NS 9426).

4.2.4 Slam

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har på sin nettside en veldig detaljert oversikt over hvilken informasjon de ønsker at en utslippssøknad skal inneholde når det gjelder både avløpsslam (internt produsert på avløpsrenseanlegget eller tilkjørt fra andre avløpsrenseanlegg) og tilkjørt septikslam. Her er det valgt å gjengi denne punktvis oversikten i sin helhet, da det erfarer at disse opplysningene blir bedt ettersendt dersom de ikke foreligger i utslippssøknaden. For utslippssøknader til andre statsforvaltere anbefales det å ta direkte kontakt for å få avklart omfanget av nødvendig dokumentasjon.

Avløpsslam

- *Hvor mye avløpsslam produserer avløpsrenseanlegget årlig?*
- *Skal avløpsslam behandles på/ved avløpsrenseanlegget?*

Vi gjør oppmerksom at som «behandling» menes her all behandling utover avvanning, f.eks. stabilisering og hygienisering.

- *Hvis nei: Hvor er det planlagt å levere avløpsslam til behandling?*
- *Hvis ja: Besvar videre punkter under.*
 - *Hvilken behandlingsmetode skal benyttes for avløpsslammet produsert på anlegget?*
 - *Legg ved et flytskjema som viser prosesseringen av avløpsslam på avløpsrenseanlegget.*
 - *Skal det tas imot ferdig avvannet avløpsslam fra andre avløpsrenseanlegg? I så fall må det beskrives hvilke og hvor disse anleggene ligger. Det må også oppgis om det skal tas imot avløpsslam fra andre kommuner, samt hvilke mengder dette utgjør (i m³ og pe).*
 - *Er slambehandlingstrinnet en integrert del av avløpsrenseanlegget?*
 - *Hva er behandlingsskapiteten årlig og per døgn (angitt i våtvekt)*
 - *Hvilke utslipp til luft/lukt/vann vil behandlingsprosessen føre til?*
- *Skal avløpsslam mellomlagres på avløpsrenseanleggets område? Legg i så fall ved kart og beskrivelse av mellomlagerplassen.*

Septikslam

Septikslam er en samlebetegnelse for det som oppstår ved tømning av slamavskillere, septiktanker og tette oppsamlingstanker o.l.

- *Skal avløpsrenseanlegget ta imot septikslam? Oppgi mengder (i m³ og pe) og type.*
- *Skal septikslam tas imot fra andre kommuner?*
- *Legg ved et flytskjema som viser prosesseringen av septikslam på avløpsrenseanlegget.*
- *Vil septikslam føres inn på avløpsrenseanlegget før eller etter innløpsprøvetakingspunktet for avløpsvann på anlegget?*
- *Føres septikslam direkte til slambehandlingsanlegget eller biogassanlegget?*
- *Skal septikslammet prøvetas/kontrolleres?*

4.3 Informasjon om avløpsnett

En søknad om utslipp av kommunalt avløpsvann må inkludere en beskrivelse av avløpsnett. Dette inkluderer generelle opplysninger som type avløpsnett (separatsystem eller fellesledninger), antall km avløpsledninger i tettbebyggelsen, antall pumpestasjoner, o.l. Søkeren må også redegjøre for avgrensninger med tanke på eierskap og ansvarsområde for avløpsnett hvis f.eks. avløpsnett ledes til et avløpsrenseanlegg som er eid av et IKS (ansvarlig søker skal kun søke om utslippstillatelse for den delen av avløpsnett de eier).

Tilstanden på avløpsnett må også beskrives. Av spesifikke tall bør andel fremmedvann (alt vann som ikke er sanitært eller industrielt avløpsvann) som tilføres avløpsanlegget anslås, samt tap fra avløpsnett via overløp og lekkasjer. Her bør det fremlegges data for mengder avløpsvann (m³) som har gått i overløp på avløpsnett de siste årene. Tap fra avløpsnett kan også brukes til å beregne virkningsgraden til avløpsnett (oppgitt i %) i den grad søkeren har et estimat på det. Virkningsgraden vil si hvor stor andel av avløpsmengden eller forurensningsmengden som når fram til avløpsrenseanlegget sammenliknet med det som oppstår innenfor rensedistriktet. Statsforvalteren i ØBOA ønsker at virkningsgraden angis på grunnlag av avløpsmengdene.

For hjelp til estimering av fremmedvanns-andel og virkningsgraden til avløpsnett kan det henvises til følgende Norsk Vann rapporter:

- Rapport 222/2016: Dokumentasjon av utslipp fra avløpsnett
- Rapport 227/2017: Beregning av forurensningsutslipp fra avløpsanlegg
- Rapport 255/2020: Bærekraftig fremmedvannsandel – modell for vurdering av riktig nivå

Basert på tilstanden på avløpsnett, må søknaden inkludere en vurdering av behovet for tiltak, inkl. kommunens fornyingstakt for avløpsnett.

Videre er det viktig å beskrive hvilken miljømessig betydning utslippene fra avløpsnett har i dag og i tiden fremover. Her er det ofte nødvendig med koordinater for alle overløpspunkt og resipient for disse (vann-nett ID), da dette inngår som en del av resipientvurderingen (nærmere omtalt i neste kapittel).

4.4 Resipientvurdering

Utover minimumskravene til avløpsrenseanleggene, som settes ut ifra størrelsen på tettbebyggelsen, vil statsforvalteren sette rensekrav og utslippsgrenser ut fra hvilke miljøeffekter utslippet vil ha. En viktig del av søknaden er derfor en grundig vurdering av hvordan resipienter blir påvirket av utslipp av avløpsvann fra avløpssystemet. Her skal statsforvalteren legge prinsippene i [naturmangfoldloven §§ 8-12](#) (om hvordan avløpsanlegget berører naturmangfoldet) og [vannforskriften](#) til grunn som retningslinjer.

Vannforskriften inneholder forpliktende miljømål om at alle vannforekomster skal oppnå god kjemisk og økologisk tilstand. Ettersom avløpsanlegg har utslipp til vann, har kravene i vannforskriften betydning for om det kan gis tillatelse og hvilke vilkår som skal settes. Søknaden må inkludere informasjon om kjemisk og økologisk tilstand i resipienten, og om hvordan utslippet fra anlegget kan forventes å påvirke tilstanden i resipienten. Søknaden skal fremlegge dokumentasjon på at utslippene (både fra avløpsrenseanleggene og fra andre utslippspunkt på ledningsnett) ikke er i strid med vannforskriften.

Nedenfor er det tatt inn en oversikt over andre vurderinger og dokumentasjoner som angis på nettsiden til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Her er det viktig å presisere at noen statsforvaltere praktiserer enklere dokumentasjon ved utvidelse/ending av en eksisterende utslippstillatelse enn ved en ny tillatelse, og det anbefales å sjekke ut dette med den aktuelle statsforvalteren:

Dagens tilstand skal dokumenteres med biologiske undersøkelser som ikke er eldre enn to år, samt vannprøver analysert for de parameterne som er relevante for det planlagte utslippet. Undersøkelsene og tilstandsvurderingen skal gjøres i tråd med bestemmelsene i vannforskriften.

Resipientvurderingen skal være basert på en beregning/modellering av konsentrasjonsendring for næringssalter, organisk stoff og bakterier i resipienten som følge av utslippet. Konsentrasjonsendringene i resipienten bør beregnes/modelleres for minst 30 år frem i tid. Samlet utslipp fra avløpsanlegget (dvs. restutslipp fra avløpsrenseanlegget og tap fra avløpsnettet) skal inkluderes i vurderingen. Ved utslipp til vassdrag bør minstevannføring legges til grunn for beregningene.

Resipientvurderingen skal gjøres både direkte ved utslippspunktet, og i en gradient fra utslippspunktet. Resipientvurderingen skal omfatte alle resipienter som blir påvirket av utslipp av renset avløpsvann fra avløpsrenseanlegget og urenset avløpsvann fra overløp på avløpsnettet.

Søknaden må også inneholde vurderinger av eventuelle påvirkninger på resipienter nedstrøms primærresipienten. Blant annet har det de siste årene vært økt oppmerksomhet rundt miljøtilstanden i Oslofjorden. I Klima- og miljødepartementets rapport «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv» trekkes det frem at tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig, og at påvirkningene på fjorden er langt større enn det økologien kan tåle. Påvirkningsbildet er sammensatt, hvor eutrofiering er et stort problem.

I tillegg til overnevnte, skal resipientvurderingen gi en kort beskrivelse av følgende forhold:

- Brukerinteresser (fiske, jordvanning, drikkevann, rekreasjon og bading) som kan påvirkes av utslippet
- Biologisk mangfold: sårbare arter og naturtyper
- Andre forurensningskilder i nedbørsfeltet til resipienten (jordbruk, spredt avløp, industri e.l.). Har kommunen kjennskap til andre planlagte/eksisterende tilførsler til resipienten – enten oppstrøms eller nedstrøms? Ut fra dette må det gjøres en vurdering av samlet belastning på resipient for renset avløpsvann (utslippspunkt), samt på resipienter nedstrøms.

- *En vurdering av hvor egnet selve utslippspunktet er og eventuelle alternative utslippspunkter (innblanding, nedslamming, strømmer, ny informasjon om utslippsstedet).*
- *Fortynningseffekt ved lavest vannføring i resipienten.*
- *Hvordan utslippet blandes inn i vannmassene og hvor stort område i resipienten som blir påvirket. Her bør spredningsberegninger av utslippet i vannforekomsten inngå.*
- *Hvordan strømninger, tidevann, årstidsvariasjoner og lignende vil påvirke utslippets spredning.*

4.5 Resipientovervåking

Kommuner er pliktige til å gjennomføre resipientovervåking for å kunne følge opp tilstanden i resipienter som mottar avløpsvann fra renseanlegg og avløpsnett. I overvåkingen skal både forurensningsforskriften og vannforskriften hensyntas, som videre omtalt under. I en søknad om utslippstillatelse må kommunen/selskapet redegjøre for om det allerede er utarbeidet et overvåkingsprogram og hvilken overvåking virksomheten planlegger videre.

I tråd med **forurensningsforskriften**, skal kommunene sørge for overvåking av mulige miljøeffekter av utslipp fra avløpsrenseanlegg og overløp med en utslippsstørrelse av miljømessig betydning til berørte vannforekomster. Overvåkingen skal være risikobasert og bidra til å avklare om resipienten skal registreres som følsom, normal eller mindre følsom jf. forurensningsforskriften kap. 11, vedlegg 1, punkt 1.1 og følge prinsippene i veileder TA-1890/2005 eller en oppdatert versjon av denne. Dersom utslipp eller tilstanden i vannforekomsten endres, kan statsforvalteren pålegge en utvidelse av overvåkingsprogrammet mhp. målepunkter, elementer og frekvens. Statsforvalteren kan også pålegge strengere rensekrav.

Iht. **vannforskriften** skal kommunen overvåke hvordan utslipp fra avløpsrenseanlegg og overløp med en utslippsstørrelse av miljømessig betydning, påvirker tilstanden i vannforekomsten og dokumentere om utslippene medfører forringelse eller at miljømål ikke nås, jfr. vannforskriften §§ 4 og 18. Overvåkingen skal gjennomføres i tråd med bestemmelsene i vannforskriften for tiltaksorientert overvåking § 18 og vedlegg V punkt 1.3 og vurderes etter klassifiseringssystemet for miljøtilstand i vann10. Overvåkingen skal belyse påvirkning fra pågående og tidligere utslipp fra virksomheten. Overvåkingen skal også belyse virksomhetens bidrag til samlet tilstand i vannforekomsten.

4.6 Informasjon i forbindelse med høring

Statsforvalteren vil legge søknaden ut på offentlig høring. Søknaden må derfor inneholde et sammendrag i starten av søknadsdokumentet. Det må gå klart fram av sammendraget hvilket anlegg søknaden gjelder for, hva slags aktiviteter det dreier seg om, hva det søkes om, og hvilke utslipp og miljøeffekter som forventes.

Søknaden skal også inneholde en liste med kontaklinformasjon til alle relevante høringsparter (naboer, nærliggende virksomheter, interesseorganisasjoner, velforeninger mm.).

5 Hva søkes det om

I søknaden om utslippstillatelse er det viktig at det kommer klart frem pe-rammen for utslippet, samt hvilke utslipp og rensekrav det søkes om for alle avløpsanlegg med utslipp større eller lik 50 pe innenfor tettbebyggelsen som eies av ansvarlig søker.

5.1 Hvilken pe-ramme for utslipp søkes det om?

Størrelsen på tettbebyggelsen setter rammene for hvilke minimumskrav alle avløpsrenseanleggene større eller lik 50 pe (BOF₅) innad i tettbebyggelsen får. En grunnleggende del av søknad om utslippstillatelse er dermed en beregning av størrelsen på tettbebyggelsen (videre forklart i avsnitt 4.1.1).

5.2 Rensegrad og antall prøver

5.2.1 Minimumskrav

Forurensningsforskriften representerer minimumskravene og det nivået søkeren minimum må forvente seg av krav i tillatelsen.

5.2.1.1 Rensegrad

Kapittel 14, § 14-2, i forurensningsforskriften oppgir følgende krav til rensegrad for de ulike renseprosessene;

a. *Primærrensing*: En renseprosess der både

1. BOF₅ -mengden i avløpsvannet reduseres med minst 20% av det som blir tilført renseanlegget eller ikke overstiger 40 mg O₂ /l ved utslipp og
2. SS-mengden i avløpsvannet reduseres med minst 50% av det som blir tilført renseanlegget eller ikke overstiger 60 mg/l ved utslipp.

b. *Sekundærrensing*: En renseprosess der både

1. BOF₅ -mengden i avløpsvannet reduseres med minst 70% av det som blir tilført renseanlegget, eller ikke overstiger 25 mg O₂ /l ved utslipp og
2. KOF_{CR} -mengden i avløpsvannet reduseres med minst 75% av det som blir tilført renseanlegget, eller ikke overstiger 125 mg O₂ /l ved utslipp.

c. *Fosforfjerning*: En renseprosess der fosformengden i avløpsvannet reduseres med minst 90% av det som blir tilført renseanlegget.

d. *Nitrogenfjerning*: En renseprosess der nitrogenmengden i avløpsvannet reduseres med minst 70% av det som blir tilført renseanlegget.

PS.; I revidert avløpsdirektiv er muligheten til å søke om primærrensing fjernet, dvs. at sekundærrensing er minimumskravet for alle anlegg omfattet av direktivet. Det må forventes at dette også blir tilfelle i Norge for tettbebyggelser fra 1000 pe når revidert direktiv blir implementert i norsk regelverk.

5.2.1.2 Antall prøver

§ 14-11 angir følgende krav til type og antall prøver som må tas;

Det skal tas døgnblandprøver når prøven skal analyseres for BOF_5 , KOF_{CR} eller SS. Det skal tas døgn- eller ukeblandprøver når prøven skal analyseres for tot-P eller tot-N. Det skal minst tas følgende antall prøver:

- a. 6 prøver per år fra avløpsanlegg under 1000 pe,
- b. 12 prøver per år fra avløpsanlegg mellom 1000 og 10.000 pe,
- c. 24 prøver per år fra avløpsanlegg større enn eller lik 10.000 pe.

Generelt gjelder det at antall prøver skal være så høyt at man får et representativt bilde av tilførsler og utslipp for hele året. Statsforvalteren kan uansett øke antallet utover minimumsantallet som står i forskriften dersom de finner grunn for dette.

5.2.2 BOF_5 , KOF_{CR} , nitrogen og fosfor

Basert på minimumskrav, resipientvurdering og andre elementer (se avsnitt 5.2.5), må søkeren selv foreslå hvilke rensegrad/grenseverdier det søkes om for BOF_5 , KOF_{CR} , nitrogen og fosfor, dvs. de parametere som forurensningsforskriften sier det kan stilles krav til. For utslipp av organisk stoff (BOF og KOF) vil det være normalt å søke om standardkravene i forurensningsforskriften (se 5.2.1) dersom det ikke foreligger spesielle forhold knyttet til avløpsvannets sammensetning eller til resipienten. I tillegg til prosent- eller konsentrasjonskravene som angis der, skal det også angis grenser for maksutslipp i tonn per år. For fosfor og også for nitrogen der hvor det er aktuelt, vil utslippskravene i dag bli gitt som renseeffekt basert på middelverdier av alle prøver tatt gjennom året. Her skal søkeren oppgi renseresultater – både i prosent og konsentrasjon, samt maksutslipp i kg/tonn per år. I en del nyere utslippstillatelser, ser man at statsforvalteren i tillegg til rensekrav setter krav til maksimal utslippsmengde per år (kg eller tonn per år).

Når det gjelder antall kontrollprøver per år, bør søkeren foreslå det antallet som gir et representativt bilde av avløpsvannets sammensetning i løpet av året. Det er, i de fleste tilfeller, tilstrekkelig å søke om å benytte det antallet som fremgår av forurensningsforskriften (se 5.2.1.2), da statsforvalteren skal ha gode argumenter for å pålegge søkeren ekstra kostnader knyttet til prøvetaking og analyser som går utover kravene i forurensningsforskriften.

5.2.3 Tungmetaller og organiske miljøgifter

For tungmetaller og organiske miljøgifter angir forurensningsforskriften at tettbebyggelser større enn 20 000 pe skal ha krav om 6 døgnprøver per år av innløps- og utløpsvann hvor det analyseres på en standard tungmetall-liste, og tettbebyggelser større enn 50 000 pe skal i tillegg ha krav om 3 ukeblandprøver per år som analyseres på en standard-liste for organiske miljøgifter (forurensningsforskriftens vedlegg 2 punkt 2.1 i kapittel 11). Iht. § 14-12, kan Statsforvalteren lempe på kravene til analyse av miljøgifter, dersom den ansvarlige kan dokumentere at innholdet av miljøgifter er uvesentlig.

5.2.4 *E. coli*

Statsforvalteren ønsker opplysninger om hvordan utslippet av bakterier fra tettbebyggelsen vil påvirke brukerinteresser i den aktuelle resipienten. Søkeren må derfor belyse forholdene knyttet til utslipp av bakterier fra den valgte prosessløsningen for renseanlegget(ene), og argumentere for hvorvidt det er behov for et separat rensetrinn for fjerning av bakterier (f.eks. UV-anlegg). Disse forhold er spesielt viktig å belyse i søknaden dersom utslippet fra tettbebyggelsen berører drikkevannsinntak og/eller offentlige badeplasser.

5.2.5 Begrunnelse for foreslåtte krav

Foreslåtte krav til rensegrad og prøvetaking må støttes opp med en resipientvurdering som viser at resipienten tåler det omsøkte utslippet (dvs. at utslippet ikke forhindrer oppnåelse av miljømålet, ikke har en

negativ påvirkning på naturmangfoldet eller nærliggende brukerinteresser som beskrevet i avsnitt 4.4). Videre vil det, i enkelte tilfeller, også være behov for å vise til andre vurderinger for å støtte opp foreslåtte krav i søknaden;

Når statsforvalteren gir tillatelse til forurensing etter forurensningsloven § 11, følger det av paragrafens femte ledd at forurensningsmyndigheten *skal legge vekt på de forurensningsmessige ulempene ved tiltaket, sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket ellers vil medføre*. De forurensningsmessige hensyn skal tillegges stor vekt, men andre miljøulemper og fordeler ved tiltaket (eksempelvis samfunnsnytt, sirkulær økonomi, med videre) kan også få betydning for avgjørelsen.

Dette er fint å ha i bakhodet dersom man i søknaden kan vise til at resipienten tåler det omsøkte utslippet (som er i tråd med minimumskravene i forskriften), men statsforvalteren likevel indikerer eller gir tilbakemelding på strengere rensekrav for å minimere utslippet ytterligere. For at en slik konklusjon skal være hensiktsmessig for begge parter (og miljøet), er det viktig at kommunen/selskapet også vurderer andre ulemper (kjemikalieforbruk, CO₂-utslipp, kostnader, energi mm.) enn økt rensegrad kan medføre og redegjør for dette i søknaden slik at statsforvalteren kan gjøre en kost/nytte-vurdering av vilkårene de gir.

Det vises til følgende uttalelse fra Miljødirektoratet i forbindelse med klagesak hvor søker fikk medhold i at det var stilt krav (vilkår) fra statsforvalteren som ikke var tilstrekkelig balanserte: «Vilkår i en tillatelse som går ut over standardkravene i kap. 14, må fastsettes i overensstemmelse med forurensningsloven § 11 femte ledd og § 16. Det fremgår av forarbeidene til forurensningsloven § 16, Ot.prp.nr. 11 (1979-1980) fra side 29 og utover, at bestemmelsen er utformet slik at den skal gi hjemmel til å stille de vilkår som "er aktuelle." Videre heter det at "begrensningen [til å stille vilkår] ligger først og fremst i lovens formål. Det vil imidlertid ikke være adgang til å stille et hvilket som helst vilkår i enhver sak, bare de fremmer lovens formål og kan motvirke forurensninger. Her kommer den alminnelige forvaltningsrettslige regel om at det må være en viss forholdsmessighet mellom mål og midler inn. Selv om dette prinsippet ikke setter noen stramme grenser, fører det likevel til at forurensningsmyndighetene må vurdere hvor mye det vil koste den enkelte å oppfylle vilkår mot hvor mye som vil bli vunnet ved vilkåret."

I de tilfellene man ser at resipienten *ikke* tåler det omsøkte utslippet, vil det være vanskelig å få godkjent en tillatelse til utslipp av avløpsvann. Hvis man imidlertid ser at det vil være svært u hensiktsmessig å innføre tiltak som hindrer en forringelse av vannkvaliteten (tiltak som valg av ny renseprosess, nytt utslippspunkt eller resipient, mm), kan statsforvalteren vurdere å likevel godkjenne utslippet iht. unntaksmuligheten i [§12 i vannforskriften](#). Vilråene listet opp i §12 må da være oppfyllt.

5.3 Krav til støy og lukt

I tillegg til krav til utslipp til vann vil det også bli stilt krav til støy og utslipp til luft (luktslipp). Det er derfor ønskelig at utslippssøknaden inneholder en beskrivelse av hva virksomheten forventer rundt utslipp og generering av lukt og støy. Er det gjort noen luktkartlegginger (for eksisterende anlegg)? Er det opplevd klager på lukt og støy? Hvilke tiltak planlegger i så fall kommunen/selskapet å utrede for å redusere støy og luktslipp?

5.4 Frist for evt. skjerpede/nye krav

Når statsforvalteren gir en utslippstillatelse, vil den inneholde en rekke tidsfrister som vil gjelde for å etterkomme ulike krav i tillatelsen. Det kan derfor være en fordel om man allerede i utslippssøknaden angir hvilke tidsfrister som anses som akseptable og lager en realistisk framdriftsplan for de viktigste tiltakene som søker må gjennomføre for å overholde forventede nye krav, f.eks. etablering av nytt/nye rensetrinn, måling av mengde utslipp via alle overløp, gjennomføring av diverse utredninger, osv. Her må søkeren, evt. i dialog med den aktuelle statsforvalteren, vurdere behovet for slike framdriftsplaner.

Nedenfor vises et eksempel på tidsplan og hvilke aktiviteter som normalt inngår ved etablering av et nytt nitrogen-rensetrinn ved et eksisterende avløpsrenseanlegg. Tidsforbruket for de ulike aktiviteter vil variere fra anlegg til anlegg, men det er viktig at hver byggherre legger inn realistiske tider for sitt anlegg.

Hovedaktivitet	Periode	Milepel
Geotekniske undersøkelser av aktuelt byggeområde	2. halvår 2025	31.12.2025
Reguleringsplan-arbeid	2. halvår 2025 - 2026	31.12.2026
Forprosjekt for valgt løsning. Kostnadsoverslag som underlag for beslutning om gjennomføring. Ny utslippstillatelse gitt av statsforvalteren.	2026	31.12.2026
Vurdering og valg av entrepriseform	1. halvår 2027	01.07.2027
Utarbeide konkurransegrunnlag for valgt entrepriseform	2. halvår 2027	31.12.2027
Gjennomføring av konkurranse og valg av entreprenør(er)	1. halvår 2028	01.07.2028
Detaljprosjektering + anleggs-/bygge periode	2. halvår 2028 - 2030	31.12.2030
Igangkjøring/prøvedrift/funksjonstesting – feilretting/suppleringer	2031	31.12.2031
Klart for normal drift		01.01.2032

6 Saksgangen

Informasjon om saksgangen kan finnes på hjemmesiden til den aktuelle statsforvalteren eller kan evt. etterspørres der det ikke foreligger. Hos en del statsforvaltere er det mulig å få en digital eller fysisk forhåndskonferanse for å kunne avklare en del prinsipielle saker før en søknad sendes inn. Dette gjelder spesielt om man er usikker på omfanget av en del opplysninger som statsforvalteren trenger, f.eks. knyttet til resipient-undersøkelser og avløpsnett.

Følgende saksgang er delvis hentet fra hjemmesiden til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus ([Informasjon om tillatelser | Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus](#)).

Behandlingen av en søknad om utslippstillatelse går som oftest gjennom følgende steg:

1. Statsforvalteren sjekker at søknaden inneholder tilstrekkelig informasjon og etterspør eventuelle mangler. Søker får også informasjon om forventet saksbehandlingstid og gebyrsats i saken.
2. *Forhåndsvarsling/høring*; Statsforvalteren forhåndsvarsler naboer, andre særlig berørte parter, offentlige organ og organisasjoner og legger søknaden ut på offentlig høring på sine nettsider og i avisen. Varselet skal gjøre greie for hva saken gjelder og gi tilstrekkelig informasjon til at den som får varselet, skal kunne uttale seg om saken. Høringsparter skal få mulighet til å gjennomgå dokumentene og kunne uttale seg til søknaden innen en nærmere angitt frist (som hovedregel innen fire uker). Søker skal betale eventuelle utgifter for høringen av søknaden i avis.
3. *Innkommne uttalelser*; Disse blir sendt til søkeren for eventuelle kommentarer.
4. *Utkast til tillatelse*; Statsforvalteren utarbeider et utkast til tillatelse og forhåndsvarsler dermed hvilke vilkår som vil bli satt i tillatelsen.
5. *Kommentarer til utkast til tillatelse*; Søker får en frist for å kommentere utkastet til tillatelse (vanligvis 3 uker). Dersom denne fristen etter søkers mening er satt for kort, er det mulighet for å søke om forlenget frist.
6. *Vedtak om tillatelse*; Statsforvalteren fatter et endelig vedtak. De som fikk direkte varsel om søknaden og andre som har uttalt seg, blir underrettet om vedtaket. Der søknaden har vært sendt på høring, blir vedtaket kunngjort på samme måte som høringen.
7. *Klage på tillatelse*; Dersom søker ser at statsforvalteren i sin endelige tillatelse ikke har tatt hensyn til det som søker mener var vesentlige kommentarer til utkastet til tillatelse, bør søker sende klage på tillatelsen, med angivelse av på hvilke punkter de mener tillatelsen stiller urimelige krav. Klagen stiles til Miljødirektoratet og sendes via statsforvalteren.

I enkelte tilfeller vurderer statsforvalteren at det helt eller delvis ikke kan gis tillatelse til den virksomheten det er søkt om. Vedtaket om avslag vil gi en begrunnelse for hvorfor. Selv om det er gitt avslag på en søknad, kan søker senere søke på nytt dersom forutsetningene er endret, eller søker kan klage til Miljødirektoratet på avslaget.

6.1 Saksbehandlingstid

Saksbehandlingstiden starter først når søknaden er komplett. Det betyr at dersom statsforvalteren etter en gjennomgang av søknaden, vurderer at det er nødvendig med mer informasjon, vil saksbehandlingstiden starte fra tidspunktet de mottar dette. Saksbehandlingstiden varierer med blant annet sakens kompleksitet, om det omsøkte tiltaket må konsekvensutredes, og visse lovpålagte steg i saksbehandlingen (offentlig høring, med videre).

For omfattende søknader, for eksempel nye aktiviteter eller revisjoner av tillatelser, vil saksbehandlingstiden variere mellom statsforvalterne, men normalt ligge i området 6-12 måneder. Ved søknad om mindre endringer i en tillatelse, kan behandlingstiden bli kortere. Det kan være hensiktsmessig å ta kontakt med den aktuelle statsforvalter ved oppstart av arbeidet med en utslippssøknad, for å få en indikasjon på saksbehandlingstiden.

6.2 Gebyr for saksbehandlingen

Statsforvalteren tar gebyr for behandling av søknader om tillatelse, jf. [forurensningsforskriften kapittel 39](#). Det er statsforvalteren sin ressursbruk i den enkelte sak som ligger til grunn for valget av gebyrsats. Endelig vedtak om gebyrsats fattes når saken er ferdig behandlet.

6.3 Klage på tillatelse og/eller gebyr

Søker og andre parter med rettslig klageinteresse i saken har 3 ukers frist på å klage på vedtaket om tillatelse, og/eller gebyrsatsen. Se [forvaltningsloven kapittel VI](#) om nærmere regler for klage. Ved klage på gebyrsats skal tilsendt faktura betales til fristen. Miljødirektoratet vil refundere eventuelt overskytende beløp dersom klagen imøtekommes.

6.4 Tillatelsene er tilgjengelige på norskeutslipp.no

Alle tillatelser som er gitt i medhold av forurensningsloven, er tilgjengelige på nettsiden [norskeutslipp.no](#). Her kan en sortere etter fylke, sektor og type virksomhet. For kommunale avløpsrenseanlegg finnes alle tillatelser gitt av statsforvalterne på dette nettstedet, og det samme gjelder alle rapporter fra tilsyn som statsforvalteren har gjennomført.